

Colecția: *DIDACTICA*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TRIF, RAMONA MARIA

Rolul familiei în reușita școlară / Ramona Maria Trif;
ref. șt.: pr. dr. Bogdan Ivanov.
Cluj-Napoca: Ecou Transilvan, 2017

ISBN 978-606-730-300-1

I. Ivanov, Bogdan (ref. șt.)
37

© Ramona Maria Trif
Editura ECOU TRANSILVAN, Cluj-Napoca, 2017
e-mail: office@edituraecou.ro
telefon: 0745.828.755; 0364730441
www.edituraecou.ro

Toate drepturile sunt rezervate.
Nici o parte din această lucrare nu poate fi reprodusă
fără acordul Editurii și al autoarei.

Ramona Maria Trif

ROLUL FAMILIEI ÎN REUȘITA ȘCOLARĂ

Ecou Transilvan
2017

CUPRINS

REFERAT / 7

ARGUMENT / 11

**CAP. I. FAMILIA - ȘCOALA – CEI DOI PILONI ESENȚIALI
ÎN SOCIALIZAREA ȘI EDUCAREA COPILULUI / 13**

I.1. Familia - Universul copilăriei / 13

I.1.1. Tipuri de familii / 15

I.1.2. Funcțiile familiei / 19

I.1.3. Familia și rolul ei în formarea și dezvoltarea
personalității copilului / 22

I.1.4. Familia în societatea tradițională și cea modernă / 25

I.1.5. Climatul familial și impactul acestuia asupra
dezvoltării armonioase a copilului / 29

I.2. Aspecte ale educației în școală / 30

I.2.1. Elevul în centrul educației instituției de învățământ / 32

I.2.2. Sarcinile cadrului didactic în relația cu părinții
elevilor săi / 34

I.2.3. Relația școală-familie în societatea românească / 36

**CAP. II. IMPORTANȚA PARTENERIATULUI ȘCOALĂ-FAMILIE
ÎN EDUCAȚIA ȘCOLARULUI / 41**

II.1. Parteneriatul - definire și caracterizare generală / 42

II.2. Parteneriatul educațional / 43

II.3. Tipuri de parteneriate / 45

II.3.1. Parteneriatul școală-grădiniță / 46

II.3.2. Parteneriatul școală-familie / 48

II.3.3. Parteneriatul școală-comunitate / 52

CAP. III. EVALUAREA ȘI PERFORMANȚA ȘCOLARĂ / 57

III.1. Evaluarea rezultatelor școlare - Componentă necesară
a activității didactice / 59

III.2. Performanța și învățarea școlară / 66

III.3. Rolul factorilor sociali, familia și școala
în reușita școlară / 69

În ceea ce privește acțiunea educativă a familiei, ea este eficientă numai atunci când scopul său devine unul cu cel al școlii, atunci când între acești doi factori există o concordanță, când obiectivele urmărite de acestea se subordonează idealului educațional.

Școala este extrem de importantă, dar fără implicarea familiei în educarea copilului nu va da randamentul dorit.

Implicarea familiei în parteneriatul școlii este condiționat de gradul de interes al familiei față de școală. Cu cât școala reprezintă o valoare a familiei cu atât gradul de implicare al familiei este mai mare. Se constată că acei copii care sunt sprijiniți de părinți, care au în familie atitudini pro-școală adecvate, obțin performanțe școlare ridicate.

Atitudinea familiei față de școală se transferă și copiilor și se manifestă în gradul de interes față de activitatea școlii, față de teme, față de rezultatele evaluării, față de aprecierile cadrelor didactice.

CAP. I.

FAMILIA - ȘCOALA – CEI DOI PILONI ESEȚIALI ÎN SOCIALIZAREA ȘI EDUCAREA COPILULUI

I.1. Familia - Universul copilăriei

Familia are rolul de a asigura copilului mediul potrivit de viață, afecțiune, dragoste, ocrotire, să reprezinte modelul de viață pe care copilul, încă de la naștere începe să și-l însușească. Părinții sunt modele importante pentru copiii lor și au rol deosebit în dezvoltarea socială, etică și emoțională a acestora.

Noțiunea de familie nu e un concept static. Definiția familiei variază de la o epocă la alta și dintr-un loc în altul. Dicționarul explicativ al limbii române din 1998, la pag. 366, definește familia ca fiind „*forma socială de bază, întemeiată prin căsătorie și care constă din soț, soție și descendenții acestora.*” (Dicționarul explicativ al limbii române, 1998, pag. 366)

Familia este “*unitatea socială constituită din adulți și copii, între care există relație de filiație naturală sau socială indiferent de orice alte considerente. Familia reprezintă cea mai importantă calea de transmisie a normelor culturale din generație în generație.*” (E. Stănciulescu, 1997, p. 152).

„Familia reprezintă o formă superioară de comunitate, în principal a soțului, soției și copiilor, care se bazează pe relații sociale și biologice, având drept scop principal pregătirea unei generații viitoare, sănătoasă și temeinic educată, care să participe la dezvoltarea societății.” (F. Mănoiu, V. Epureanu, 1996, p. 83)

Familia este considerată, în orice societate, ca fiind cel mai important agent al socializării individului. Acest lucru este motivat în primul rând datorită faptului că familiei îi revine principala responsabilitate a socializării în cei mai sensibili ani din acest punct de vedere.

Tot familia reprezintă pentru individ locul unde acesta stabilește primele legături emoționale strânse, unde învață limbajul și începe să internalizeze normele și valorile sociale în urma desfășurării unor acțiuni de socializare intenționate sau neintenționate ale părinților.

Ocupând un loc specific în structura socială, familia oferă copilului un status într-o subcultură a rasei, clasei, etniei, religiei și regiunii, lucru deosebit de important în determinarea pe mai târziu a valorilor și așteptărilor pe care le învață, valori care sunt în funcție de clasa socială a părinților. Rolul familiei în socializarea individului este continuat și completat de școală.

Școala reprezintă agentul formal căruia societatea i-a atribuit sarcina socializării tineretului cu anumite îndemânări și valori. În cadrul organizat al școlii, copilul învață să fie disciplinat, să respecte regulile impuse, să fie ordonat și punctual și, mai presus de toate să se supună autorității unor persoane care nu îi sunt rude și pentru care el nu mai reprezintă ceva unic, special, ca în familie, ci devine parte a mulțimii.

Influențele educative pe care familia le exercită asupra tinerilor se pot manifesta fie direct, prin acțiuni mai mult sau mai puțin dirijate, fie indirect, prin modele de conduită oferite de către membrii familiei, precum și climatul psihosocial existent în familie.

Modelele de conduită oferite de către părinți, pe care tinerii le preiau prin imitație și învățare, precum și climatul socio-afectiv în care se exercită influențele educaționale constituie primul model social cu o influență hotărâtoare asupra copiilor privind formarea concepției lor despre viață, a modului de comportare și relaționare în raport cu diferite norme și valori sociale.

1.1.1. Tipuri de familii:

Analizând rolul pe care familia îl are în obținerea reușitei școlare a copilului, trebuie să ne referim și la diferitele tipuri de familie existente în societate și la modul în care unul sau altul din aceste tipuri ar favoriza obținerea acestei reușite.

➤ Familia nucleară

Familia “clasică” ar fi **familia nucleară**, în care ambii părinți ai copilului sunt prezenți. În cadrul acestui tip de familie, bărbatul este implicat într-o activitate profesională, extra-domestică, asigurând astfel resursele economice ale familiei, în timp ce femeia desfășoară o activitate domestică la care se adaugă creșterea și educarea copiilor.

Astfel relația mamă-copil devine “cheia” înțelegerii procesului de umanizare și socializare a copilului. Această relație însă este dependentă de natura raporturilor dintre soți.

În acest sens au fost identificate două variabile familiale importante: **coeziunea** și **adaptabilitatea**. Coeziunea

definește legătura între membri familiei și este măsurată prin intermediul a nouă variabile: angajare emoțională, independență, frontiere, coaliții, timp-spațiu, prieteni, luarea deciziilor, interese, loisir. **Adaptabilitatea** definește capacitatea sistemului familial de a-și schimba structura de putere, rolurile și regulile ca răspuns la un stres situațional sau de dezvoltare și este măsurată prin șapte variabile: disciplină, control, posibilități de afirmare a sinelui, stil al negocierii, complementaritatea rolurilor, reguli relaționale, mecanisme de autoreglare.

M.V.G. Morval și G. Biron (1993) susțineau chiar că, "pentru dezvoltarea psiho-socială a copilului, tipul de interacțiune familială și comportamentul fiecăruia dintre membri contează mai mult decât prezența sau absența unuia dintre părinți (structura completă sau incompletă a familiei conjugale) sau ale fraților, de asemenea, un rol important îl are flexibilitatea familiei. În acest sens se poate menționa comportamentul diferit al taților din familiile burgheze și cele muncitorești.

În cadrul familiilor burgheze, copilul educat este privit ca un adevărat capital, motiv pentru care, pentru a putea valorifica la maxim acest capital, numărul de copii este redus. Acești copii însă "sunt mai sănătoși, mai bine educați, capabili să valorifice investiția parentală (paternă) și să aducă profit material sau/și simbolic; strategiile de reproducție biologică și strategiile educative se articulează cu strategiile de reproducție socială".

În cazul familiilor muncitorești, lipsite de patrimoniu care să poată fi valorificat și transmis, bărbații fac din copil, din conceperea sa, un "spațiu" de manifestare (unicul!) al puterii. Transformările economice actuale limitează însă

rolul tatălui la acela de aducător de venituri. Pe lângă acest lucru, tot mai multe mame sunt și ele implicate într-o activitate profesională fie datorită nevoii de venituri suplimentare, fie pentru "a se realiza".

Apare astfel un subtip al familiei nucleare și anume **familia cu dublă carieră**.

Deși din punct de vedere economic acest lucru constituie un avantaj, se înregistrează o supraîncărcare de rol a mamei care acum, pe lângă rolul de soție și mamă îl are și pe cel de la locul de muncă. Indiferent de categoria socială din care fac parte, bărbații se implică mai puțin în educația copiilor decât femeile. Acest lucru este prezentat de Kellerhals și Montandon (1991) sub trei aspecte care surprind comparativ rolurile educative parentale:

Primul aspect ar fi acela al reglării directe a comportamentului copilului (încurajare, supravegherea igienei, controlul temelor etc.) și s-a observat că tații intervin direct de două ori mai puțin decât mamele, intervențiile lor constând în permiterea sau interzicerea unei activități, fără a urmări însă sistematic activitatea copilului pentru a-l susține emoțional.

Astfel că munca educativă este efectuată de mamă, singură sau în colaborare cu soțul.

Al doilea aspect ar fi acela al comunicării (schimb de informații, confidențe, opinii).

Și aici mamele sunt cele care comunică mai mult cu copiii, uneori și pentru a compensa lipsa de comunicare cu tatăl. S-a observat însă că dacă există carențe în comunicarea copilului cu mama, acestea nu sunt compensate cu o comunicare mai intensă cu tatăl.

Al treilea și ultimul aspect ar fi cel al cooperării, al participării la activități comune (ieșiri, hobby-uri), activități care chiar dacă se desfășoară destul de frecvent se poate observa și aici că tatăl este mai puțin prezent.

În concluzie, în ceea ce privește implicarea în educarea copilului, rolul tatălui este unul instrumental slab, în timp ce rolul mamei este unul complex, fiind în același timp și instrumental și expresiv. Cu toate acestea, se poate remarca o implicare mai puternică în diferite sarcini educative a părinților (tați, mame) cu un nivel ridicat al studiilor. (E. Stănculescu, 1997)

➤ Familia monoparentală

Familia monoparentală este familia ai cărei membri sunt copilul și un singur părinte, în cele mai multe cazuri mama. Această situație poate fi determinată de diverse motive: divorț, deces, nașterea unui copil în urma unei experiențe sexuale juvenile care nu s-a finalizat cu o căsătorie, decizia de a avea un copil.

În cazul acestor familii se constată unele carențe educative argumentate de dezvoltarea psiho-afectivă a copiilor și de integrarea lor socială și care sunt determinate în mare parte de incapacitatea părintelui singur de a face față rolurilor care acum i se impun (unicul aducător de venituri, părinte "substituit" al părintelui lipsă).

➤ Familiile compuse

Familiile compuse sunt familiile în care părintele rămas singur se recăsătorește, deci în care există un părinte vitreg. Acest părinte vitreg trebuie să se integreze în noua sa familie care deja are regulile și obiceiurile sale stabile.

De cele mai multe ori părintele vitreg este tatăl, copilul fiind încredințat, în urma divorțului, mamelor. Deși mult mai rar, există și cazuri în care părintele vitreg este mama.

Integrarea acestuia în familie se face fie prin substituția mamei biologice, situație în care noua mamă își asumă în întregime responsabilitățile și dreptul de control și de disciplinare în raport cu copilul (reușită doar dacă legătura cu mama biologică a fost întreruptă); fie prin rolul unei alte mame, dublarea rolului matern, care însă produce adesea conflicte, confuzie; fie prin abordarea rolului de mamă vitregă "prietenă" care însă, datorită încercării de a câștiga afecțiunea copilului, își pierde autoritatea în fața acestuia. Rolul de mamă vitregă este cel mai greu rol parental, provocând și cele mai multe probleme.

Problemele ce apar în cadrul familiilor compuse sunt mai mari decât în familiile monoparentale, copiii fiind mult mai afectați, confruntându-se cu probleme școlare și de integrare, efectele situației lor simțindu-se și în timp și manifestându-se prin sentimente de abandon, de însingurare, neîncredere și vulnerabilitate, chiar resentimente pentru părinții biologici.

1.1.2. Funcțiile familiei:

Indiferent din ce perspectivă este analizată familia, ea îndeplinește un rol complex, exprimat prin următoarele funcții:

➤ **Funcția biologic-sexuală**, care constă în satisfacerea trebuințelor sexuale, a instinctului sexual. În cadrul familiei, relațiile sexuale se integrează armonios în amplul sistem de interrelaționare și intercomunicare dintre membrii cuplului conjugal, căpătând o finalitate specific umană.

➤ **Funcția de procreare**, care asigură continuitatea speciei.

➤ **Funcția economică**, pentru buna desfășurare a vieții și activității grupului familial, soților revenindu-le sarcina de a asigura, prin contribuția lor, o serie de condiții de ordin material.

➤ **Funcția psiho-afectivă**, foarte importantă deoarece un climat familial pozitiv asigură membrilor săi posibilitatea recreerii și reconfortării. Relațiile interpersonale fiind prin excelență relații informal afective, favorizează comunicarea și detensionarea, recompensarea și susținerea afectivă în cadrul actului interpersonal. Prin intermediul acestui climat, individul își satisface trebuințele sale de siguranță și apartenență, fiind ferit de sentimentele de izolare și singurătate.

➤ **Funcția educațională**, părinții exercită influențe educaționale asupra copiilor lor atât în mod direct prin acțiuni mai mult sau mai puțin organizate și dirijate, utilizând o serie de metode și tehnici educative, cât și în mod indirect prin modelele de conduită oferite, precum și prin climatul psihosocial existent în grupul familial. Influențele exercitate se traduc într-o serie de efecte asupra componentelor personalității copiilor, fie ele componente instrumental-operaționale, fie componente atitudinal-relaționale, fie componente motivațional-afective.

În cadrul acestei funcții pot fi identificate următoarele subfuncții:

➤ **instrucțional-formativă**, în special în fazele de început ale dezvoltării, copiii primesc răspuns la o întreagă avalanșă de întrebări, datorită cunoscutei curiozități și a setei de cunoaștere, în special din partea părinților. Tot în

cadrul familiei, copiii primesc o amplă informație în legătură cu utilizarea diferitelor obiecte, formându-și o serie de deprinderi, priceperi și chiar aptitudini. Modalitățile de comunicare, precum și posibilitățile intelectuale sunt determinate în mare măsură de influențele exercitate de părinți.

➤ **psiho-morală**, ce constă în formarea unor trăsături, atitudini morale pozitive. Pentru îndeplinirea eficientă a acestei subfuncții, modelele de conduită oferite de părinți sunt de o mare importanță, copiii preluându-le prin imitație. În acest sens este esențial ca și climatul în care se exercită aceste influențe educative să fie unul propice. Părinții între care există frecvente momente conflictuale sau care manifestă atitudini egoiste, oricât vor încerca să contureze la copiii lor modele comportamentale pozitive, nu vor putea să obțină rezultatele dorite.

➤ **social-integrativă**, nivelul de adaptare și integrare în raport cu sistemul cerințelor vieții și activității sociale este dependent în mare măsură de "achizițiile" realizate în cadrul grupului familial de apartenență. Astfel, modul de raportare la diferite norme și valori sociale, modul de implicare în viața și activitatea de grup și exercitarea autonomiei pot fi mult influențate de modelele educaționale parentale.

➤ **cultural-formativă**, constă în formarea și cultivarea "apetitului" cultural, spiritual, a atitudinilor și sentimentelor estetice, a spiritului critic în receptarea unor produse artistice, în dezvoltarea unor capacități creatoare, în cultivarea atitudinilor și simțămintelor religioase. Astfel, referindu-ne la funcția educațională, familia este prima chemată să pună bazele educației care începe încă din

primele luni de existență. Cristalizarea principalelor trăsături ale viitorului om matur începe în primii 6-7 ani. După această vârstă școala și societatea intervin, contribuie, dar factorul hotărâtor îl constituie bazele educației primilor ani în familie. Familia reprezintă pentru copil un organism reglator, care permite să trăiască o viață intensă, proprie copilăriei. Tot familia este cea care oferă copilului un mediu afectiv, social, cultural.

Mediul familial, mai ales sub aspect afectiv, este o școală a sentimentelor în care se modelează sub acest aspect personalitatea. Copilul trăiește în familie sa o gamă variată de relații interindividuale copiindu-le prin joc în propria conduită. Astfel familia contribuie în mare măsură la definirea personalității și la conturarea individualității fiecărui copil. În condițiile unei atmosfere familiale echilibrate și prielnice dezvoltării copilului, familia este în primul rând cadrul existenței biofizice al dezvoltării acestuia.

Un regim igienico-sanitar necesar dezvoltării fizice sănătoase și armonioase înseamnă asigurarea unui program al zilei care să respecte ore de somn, alimentare, activități, joc, plimbări. Un astfel de echilibru trebuie să evite însă suprasolicitarea fizică și mai ales nervoasă a organismului copilului.

I.1.3. Familia și rolul ei în formarea și dezvoltarea personalității copilului

Ca mediu social, familia reprezintă locul în care copilul este îngrijit, educat, educația în familie precedând-o pe cea instituțională. Copilul, în primii ani de viață este dependent de părinți, iar aceștia nu trebuie să fie preocupați doar de

latura fizică a îngrijirii lui, ci să aibă în vedere educația psiho-socială, corelând posibilitățile fizice cu cele psihice. Educația în familie pune bazele dezvoltării psihice a copilului, iar educația sa la nivel psihic trebuie să urmărească pas cu pas evoluția fizică, urmărindu-se concomitent educația intelectuală, morală în scopul formării caracterului. Cel mai important rol în evoluția psihică a copilului îl au exemplele pozitive din familie, deoarece la această vârstă, rolul exemplului este foarte important.

Primele impresii despre lume și viață, despre fenomene din natură și societate, copilul le primește din familie. Astfel, prin comunicarea continuă cu membrii familiei, el își însușește limbajul, care cu timpul devine un puternic instrument al dezvoltării sale psihice.

Părinții vor fi atenți la felul cum pronunță copiii cuvintele, le vor corecta vorbirea, le vor îmbogăți vocabularul, îi vor învăța să se exprime corect și coerent.

Părinții trebuie să acorde o mare atenție întrebărilor copiilor, semn sigur al dezvoltării lor intelectuale, al manifestării active a setei de cunoaștere, al curiozității lor cu privire la originea lucrurilor din jur. În familie copiii își însușesc primele cunoștințe, își formează primele reprezentări și dobândesc experiențe morale. Părinții îi învață de timpuriu pe copii să înțeleagă ce este "bine" și ce este "rău", ce este "permis" și ce este "interzis".

În concluzie, familia are misiunea de a realiza o dezvoltare armonioasă a tuturor capacităților fizice, mintale și afective ale copilului, trebuie să canalizeze interesul și inclinațiile și să-l ajute să-și formeze încetul cu încetul adevărata lui personalitate.